

PRAWA CZŁOWIEKA I SYSTEMY ICH OCHRONY

Ćwiczenia 1

PLAN ZAJĘĆ

Zagadnienia wstępne:

- a. Harmonogram zajęć, zasady zaliczenia przedmiotu, wymagana literatura
- b. Skarga konstytucyjna – istota, konstrukcja, przesłanki wniesienia
- c. Skarga konstytucyjna a skarga indywidualna do ETPCz
- d. Rozwiązywanie kazusów

mgr Magdalena Abu Gholeh
Katedra Prawa Konstytucyjnego

Konsultacje: wtorki, 17:00-19:00 (za pośrednictwem MS Teams)
Email: magdalena.abugholeh@uwr.edu.pl

Ćwiczenia: 14 godzin = 7 spotkań

Nieobecności - 1 bez konsekwencji, każda kolejna do zaliczenia na najbliższych konsultacjach.

Brak zaliczenia lub zaliczenie po upływie terminu – obniżenie oceny końcowej o 0,5

Zaliczenie – kolokwium online składające się z pytań testowych i otwartych

Ostatnie zajęcia w semestrze zimowym

Ewentualna poprawa – w trakcie konsultacji, do końca semestru zimowego.

Uwaga - możliwość poprawy tylko na ocenę dostateczną.

Aktywność - możliwość podwyższenia oceny końcowej o 0,5

Literatura:

- B. Gronowska, T. Jasudowicz, M. Balcerzak, M. Lubiszewski, R. Mizerski, *Prawa człowieka i ich ochrona*, Toruń 2010.
- M. Jabłoński (red.), *Realizacja i ochrona konstytucyjnych wolności i praw jednostki w polskim porządku prawnym*, Wrocław 2014. (dostępne online)
- J. Hołda, Z. Hołda, D. Ostrowska, *Prawa człowieka. Zarys wykładu*, Warszawa 2014.
- L. Garlicki (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz tom I i II*, Warszawa 2011.
- M. Chmaj (red.), *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2016.

POJĘCIE PRAW CZŁOWIEKA

Prawa człowieka - zespół praw i wolności, które przysługują każdemu człowiekowi bez względu na rasę, płeć, język, wyznanie, przekonania polityczne, pochodzenie narodowe i społeczne.

Zbiór postulatów domagających się poszanowania wartości najcenniejszych dla człowieka, takich jak życie, godność, wolność.

„Prawa człowieka to doniosłe prawa, które służą jednostce według jakiejś koncepcji filozoficznej, odnoszącej się do pozycji w państwie czy też służą jej w świetle norm prawa międzynarodowego, wewnętrzkrajowego lub ponadpaństwowego”

Z. Hołda

CECHY PRAW CZŁOWIEKA

---

1. Prawa przyrodzone – istnieją niezależnie od władzy czy prawa stanowionego. Przysługują jednostce z samego faktu bycia człowiekiem.
2. Prawa naturalne – nie są nadane w drodze decyzji władzy lecz służą człowiekowi z powodu jego godności.
3. Prawa niezbywalne – nie mogą zostać odebrane przez żadną władzę, ani nie można się ich zrzec.

FUNKCJE PRAW CZŁOWIEKA

---

1. Ochrona przed nadmierną (bądź sprzeczną z istotą gwarantowanych uprawnień) ingerencją państwa i jego funkcjonariuszy
2. Zapewnienie przez państwo ochrony przed naruszeniami ze strony innych jednostek oraz podmiotów prawa
3. Obowiązek państwa polegający na stworzeniu ogólnie dostępnych i sprawnie działających procedur oraz mechanizmów umożliwiających realizację (i egzekucję) gwarantowanych uprawnień i wynikających z nich roszczeń lub świadczeń

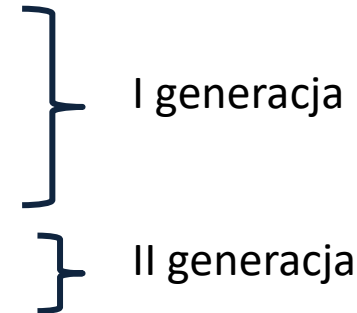
RODZAJE I GENERACJE PRAW CZŁOWIEKA

---

a) Wolności i prawa osobiste

b) Wolności i prawa polityczne

c) Wolności i prawa społeczne, ekonomiczne i kulturalne

III generacja?

Np. prawo do pokoju, prawo do środowiska, prawo do rozwoju

ŚRODKI OCHRONY KONSTYTUCYJNYCH PRAW I WOLNOŚCI

---

1. Skarga konstytucyjna
2. Prawo do wystąpienia do Rzecznika Praw Obywatelskich o pomoc w ochronie swoich wolności lub praw naruszonych przez organy władzy publicznej
3. Prawo do wynagrodzenia za szkodę wyrządzoną niezgodnym z prawem działaniem organów władzy publicznej
4. Prawo do sądowego dochodzenia naruszonych wolności lub prawy
5. Prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w I instancji

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Instytucja służąca osobom fizycznym lub prawnym do ochrony, na drodze szczególnego postępowania przed sądem konstytucyjnym, przysługujących jej praw konstytucyjnych.

POLSKA

Wystąpić z nią może każdy czyje **konstytucyjne** prawa lub wolności zostały naruszone, z wyjątkiem prawa azylu.

Art. 79 Konstytucji

1. Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji.

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Legitymacja do wniesienia skargi

„(...)Odrębnego potraktowania wymaga możliwość wniesienia skargi przez podmioty nie będące osobą fizyczną. Wprawdzie Trybunał Konstytucyjny w kilku orzeczeniach wyraźnie stwierdził, że skarga przysługiwać może nie tylko osobie fizycznej, ale i także osobie prawnej, jednakże pod warunkiem, że skarga dotyczy praw i wolności tej osoby. Wydaje się oczywiste, że pewne prawa (np. prawo własności) lub wolności (np. prowadzenia działalności gospodarczej) muszą – ze swej istoty – obejmować nie tylko osoby fizyczne, ale też podmioty nie będące osobami fizycznymi. (...) Jednakże osobom prawnym tylko wtedy, gdy są beneficjentami określonych praw podstawowych (*Ts 9/98*). (...) Naruszone prawo musi więc należeć do kategorii tych praw wyrażonych w konstytucji, których podmiotem jest skarżąca osoba prawna.

Postanowienie TK z dnia 21 marca 2000 r., sygn. SK 6/99

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Podstawa skargi

Zarzut naruszenia konstytucyjnych praw i wolności skarżącego przez konkretnie określony przepis, który stał się podstawą wydania ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie.

Konstytucyjne prawo lub wolność

Przepis rangi podkonstytucyjnej

Ostateczne rozstrzygnięcie w indywidualnej sprawie skarżącego

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Podstawa skargi

Ustawa lub inny akt normatywny na podstawie, którego wydano rozstrzygnięcie indywidualne o określonych w Konstytucji wolnościach, prawach i obowiązkach jednostki.

Wyłączenie aktów prawa miejscowego oraz uchwał samorządu terytorialnego.

Wyłączenie spod zakresu bezczynności oraz przypadków gdy przepis sam w sobie jest konstytucyjny ale niewłaściwe była jego interpretacja.

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Podstawa skargi

TAK

- Prawa i wolności wyrażone w Konstytucji

NIE

- Normy określające zasady ustrojowe
- Normy adresowane do ustawodawcy
- Preambuła

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Materialne przesłanki skargi konstytucyjnej:

1. Zasada subsydiarności
2. Interes osobisty
3. Interes prawny
4. Interes realny

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Formalne przesłanki skargi konstytucyjnej:

1. Termin – 3 miesiące od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia
2. Forma pisma procesowego (dodatkowe wymogi – art. 53 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed TK)
3. Przymus adwokacki (wyłączenia – art. 44)

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Rozpoznanie skargi przez Trybunał Konstytucyjny

Na zasadach i w trybie przewidzianym dla rozpoznania wniosków o stwierdzenia zgodności ustaw w Konstytucją oraz innych aktów normatywnych z Konstytucją lub ustawami

Postępowanie wolne od opłat.

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Rada Europy - Organizacja międzynarodowa utworzona w 1949 r. na podstawie tzw. traktatu londyńskiego, który stanowi statut organizacji.

Jej działalność w dużej mierze oparta jest na Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

System stworzony przez RE ma charakter subsydiarny względem systemów wewnętrznych państw członkowskich.

Art. 1

a. Celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności między jej członkami, aby chronić i wcielać w życie ideały i zasady, stanowiące ich wspólne dziedzictwo, oraz aby ułatwić ich postęp ekonomiczny i społeczny.

(...)

Statut Rady Europy

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Europejska Konwencja Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

Przyjęta - 4 listopada 1950 r.

Weszła w życie – 5 lipca 1953 r.

Podpisana przez Polskę - 26 listopada 1991

Ratyfikowana przez Polskę - 19 stycznia 1993

Inspirowana i zbliżona zakresem do Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka

Europejska Konwencja Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

Katalog praw zawartych w pierwotnym tekście Konwencji:

- prawo do życia (art. 2)
- zakaz tortur (art. 3)
- zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej (art. 4)
- prawo do wolności i bezpieczeństwa (art. 5)
- prawo do rzetelnego procesu sądowego (art. 6)
- zakaz karania bez podstawy prawnej (art. 7)
- poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego (art. 8)
- wolność myśli, sumienia i wyznania (art. 9)
- wolność słowa (art. 10)
- wolność zrzeszania się i stowarzyszania (art. 11)
- prawo do zawarcia związku małżeńskiego (art. 12)
- prawo do skutecznego środka odwoławczego (art. 13)
- zakaz dyskryminacji przy korzystaniu z praw i wolności EKPC (art. 14)

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

- a) Siedziba – Strasburg
- b) Skład – 1 sędzia z każdego kraju członkowskiego RE (47)
- c) Kadencja - 9 lat, częściowa wymiana składu co 3 lata
- d) Sąd działający w trybie permanentnym (*full-time court*)
- e) Język urzędowy – angielski i francuski

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Skarga indywidualna do ETPCz - Wymogi formalne:

- Złożona na formularzu urzędowym
- Termin – 6 miesięcy od daty ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Skarga indywidualna do ETPCz - Wymogi materialne:

- Podmiot – każda osoba, organizacja pozarządowa, grupa jednostek które są ofiarą naruszenia przez państwo praw chronionych przez EKPCz
- Przedmiot – naruszenie praw gwarantowanych w konwencji
- Czas naruszenia – po wejściu w życie konwencji w stosunku do danego państwa
- Zasada subsydiarności
- Zakaz kumulacji

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Skarga indywidualna do ETPCz

Trybunał rozpatruje sprawę z udziałem przedstawicieli stron i, jeśli zachodzi potrzeba, podejmuje dochodzenie.

Na każdym etapie postępowania możliwe jest polubowne załatwienie sprawy.

Wyrok Izby staje się ostateczny:

- a) jeżeli strony oświadczą, że nie będą składać wniosku o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby
- b) po upływie trzech miesięcy od daty wydania wyroku, jeżeli nie złożono wniosku o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby
- c) jeżeli zespół Wielkiej Izby odrzuci wniosek o przekazanie sprawy Wielkiej Izbie w trybie artykułu 43.

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Skarga indywidualna do ETPCz

Największa liczba skarg wpływa z:

- Ukrainy
- Rosji
- Turcji
- Włoch
- Węgier
- Rumunii
- Gruzji
- Polski

Najwięcej skarg dotyczy naruszenia:

- art. 6

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Skarga indywidualna do ETPCz

Obowiązek czuwania nad wykonywaniem orzeczeń spoczywa na Komitecie Ministrów.

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution/Reports/pendingCases_en.asp

KAZUS

Parlament uchwalił ustawę zakazującą prowadzenia działalności gospodarczej cudzoziemcom, którzy zamieszkują na terenie RP krócej niż 5 lat. Samir K., obywatel Syrii, na mocy przepisów tej ustawy został zmuszony do zaprzestania prowadzenia swojej dotychczasowej działalności gospodarczej (restauracja orientalna). Jednak ze względu na rodzinę na utrzymaniu postanowił dalej kontynuować działalność.

10 stycznia 2019 r. Samir K. został skazany wyrokiem sądu rejonowego we Wrocławiu. Po bezskutecznym wyczerpaniu drogi prawnej wniósł do TK skargę konstytucyjną. W skardze sporządzonej samodzielnie wniósł o zbadanie zgodności wyroku skazującego z przepisem Konstytucji RP gwarantującym swobodę działalności gospodarczej.

- Czy Samir K. był uprawniony do wniesienia skargi do TK?
- Czy skarga została sporządzona poprawnie?

KAZUS

Ewa B. jest zadeklarowaną ateistką. Zgodnie ze swoimi przekonaniem wychowuje dzieci. Niestety szkoła podstawowa do której uczęszcza jej córka – Edyta B. nie oferuje zajęć z etyki w czasie trwania lekcji religii. Po kilku miesiącach „walki” z dyrekcją szkoły i kuratorium Ewa zdecydowała się na złożenie pozwu w związku z naruszeniem wolności sumienia i religii.

Na początku 2019 r. Sąd I instancji oddalił powództwo uznając je za bezzasadne. 10 maja 2020 r. Sąd II instancji podtrzymał wyrok zapadły w niższej instancji.

Ewa B. ze względu na dobro swojej córki oraz zainteresowanie mediów zrezygnowała z dalszej ochrony swoich praw i pogodziła się z sytuacją. Późniejsze rozmowy z przyjaciółkami sprawiły jednak, że zmieniła zdanie i uznała, że „nie może tej sprawy tak zostawić”.

Doradź Ewie B. najlepszą możliwą drogę dochodzenia swoich praw.

KAZUS

W marcu 2015 r. Mateusz D. jak co dzień spędzał wieczór na przeglądaniu portalu wykop.pl. Jeden z zamieszczonych tam postów dotyczył nowoprzyjętej ustawy zwiększającej uprawnienia organów ścigania. Mateusz w kilku niewybrednych zdaniach wyraził swoją opinie o członkach Rządu i Premierze. Jego komentarz szybko zyskał popularność, zarówno wśród internautów, jak i polityków.

Ministrowie nie podzielili poglądów Mateusza D. i złożyli przeciwko niemu pozew o zniesławienie. We wrześniu 2018 r. został on uznany za winnego i skazany przez sąd I instancji.

Mateusz D. zbulwersowany rozstrzygnięciem stwierdził, że „polskie sądy kłamią, a sędziowie są kupieni przez rząd” i dalsze dochodzenie swoich praw nie ma sensu. Jednak dzięki życzliwości użytkowników portalu dowiedział się o możliwości złożenia skargi do ETPCz. Z pomocą poradników na YouTube przystąpił on do sporządzania skargi.

Oceń zasadność skargi do ETPCz w powyższym stanie faktycznym